

Kritik mot Kronofogdemyndigheten, som utmätt egendom som inte skulle utmätas och sedan låtit bli att rätta sitt misstag

Beslutet i korthet: Kronofogdemyndigheten grundade ett beslut om utmätning av bankmedel på uppgifter som inte längre var aktuella när utmätningen verkställdes. Utmätningen borde inte ha fullföljts, eftersom detta innebar att egendom som enligt beslutet inte skulle utmätas togs i anspråk. När utmätningen trots det verkställdes borde rättelseåtgärder ha vidtagits sedan misstaget uppmärksammats.

Bakgrund och utredning

AA var föremål för utmätningsåtgärder hos Kronofogdemyndigheten. Det framkom att han hade ett bankkonto hos Länsförsäkringar Bank. Myndigheten inhämtade närmare uppgifter om behållningen på kontot och fick därvid kännedom om att behållningen på kontot, per den 25 november 2009, uppgick till 22 010 kr. Den 30 november beslutade myndigheten om utmätning av 12 300 kr. Den 3 december verkställde banken utmätningen. Då uppgick behållningen till drygt 8 300 kr, som banken betalade ut till Kronofogdemyndigheten.

BB, förordnad god man för AA, begärde att Kronofogdemyndigheten skulle rätta sitt beslut. Den 10 december 2009 beslutade Kronofogdemyndigheten att inte rätta beslutet med motiveringen att ”förbehåll för en månad kvarlämnats till gäldenären”. Efter att BB överklagat beslutade Gävle tingsrätt den 24 februari 2010 att det utmätta beloppet skulle återbetalas till AA. Efter att tingsrättens beslut den 25 mars 2010 hade vunnit laga kraft återbetalade Kronofogdemyndigheten pengarna till AA.

I sin anmälan till JO upplyste BB att skälet till att behållningen på AA:s konto minskat under den tid som förflöt från det att Kronofogdemyndigheten inhämtade upplysningar om kontot till det att utmätningen skedde var att han som god man hade betalat AA:s räkningar i anslutning till månadsskiftet. Efter utmätningen hade AA endast haft 2 kr och 54 öre att leva på under återstoden av december.

Kronofogdemyndigheten anmodades att yttra sig. I sitt yttrande anförde myndigheten – biträdande processägaren CC – bl.a. följande.

Grundläggande vid utmätning är att Kronofogdemyndigheten anger vad som utmäts. I beslutet brukar myndigheten också beskriva utmätningsgodset så långt det går och ange värdet av det utmäta godset. Ofta sker utmätningen på plats och myndigheten kan då besiktiga godset och ta hand om godset direkt vid utmätningstillfället. Vid utmätning av bankmedel är förfarandet i nästan samtliga fall en s.k. skrivbordsförrättning. Det innebär att Kronofogdemyndigheten inte har egendomen direkt tillgänglig utan utgår från uppgifter som banken har lämnat. Beroende på postgången kan uppgifterna vara någon dag eller några dagar gamla. Vid utmätningstillfället kan saldot på kontot ha förändrats genom uttag eller insättningar, varför det inte med säkerhet kan konstateras att det belopp som banken uppger de facto finns på kontot när utmätningen sker. Ytterligare förändringar kan ske fram till dess utmätningen säkerställs genom ett förbudsmeddelande till utbetalaren. Vid utmätningen skall KFM tillse att gäldenären förbehålls medel så att han tillförsäkras medel – i skälighets omfattning – för sitt underhåll tills nästa inkomst är att vänta, se 5 kap. 1 § 7 p. UB. [– – –] Vad som således kvarstår av behållningen, efter det att gäldenären förbehållits medel för sitt underhåll, är det belopp som kan utmäts. Banken skall sedan underrättas om det utmäta beloppet genom ett s.k. förbudsmeddelande vilket innebär att banken sedan inte får betala ut beloppet till någon annan än KFM.

Vid utmätningstillfället hade KFM uppgift om att det fanns 22 010 kr på konto hos Länsförsäkringar [– – –] och det av KFM beräknade förbehållsbeloppet bestämdes till 9 671 kr. KFM fann därför att 12 300 kr kunde utmäts vilket också skedde. Den 3 december meddelade Länsförsäkringar att vad som kvarstod på kontot var 8 300 kr och att detta belopp hade betalats in till Kronofogdemyndigheten. Samma dag var AA:s gode man i kontakt med KFM och meddelade att han omgående skulle begära rättelse. I beslut den 10 december 2009 fann KFM inte skäl att rätta utmätningen eftersom AA hade förbehållits medel för sitt underhåll för en månads tid. Efter överklagande till tingsrätt har beslutet ändrats av rätten och de utmäta medlen har utbetalats till AA.

Av anmälan framgår att orsaken till att kontot minskat till 8 300 kr var att AA hade betalat räkningar, bland annat till Flinks radio, Intrum, sophämtning, underhåll, självrisk efter en kollision, klädinköp, lån, elräkning, hemförsäkring, betalning till sin far avseende bildäck och bilförsäkring samt matpengar.

AA har en längre tid varit aktuell hos Kronofogden på grund av obetalda skulder. Han måste således varit införstådd med att exekutiva åtgärder skulle kunna komma att vidtas. De som har sökt verkställighet har rätt att få utmätning om tillgångar finns. De borgenärer som inte har sökt utmätning har inte någon förtur framför utmätningsborgenärerna vid utmätning av bankmedel.

Vid utmätningstillfället hade KFM inte kännedom om den exakta behållningen, eftersom utmätningen gjordes utifrån det svar som KFM hade fått från banken. Även om behållningen hade minskat skulle det inte ha påverkat hur mycket som AA skulle få förbehålla sig. Däremot hade utmätningsbeloppet blivit lägre. Det förbehållsbelopp som AA tillgodoräknades synes ha tillförsäkrat AA medel för hans underhåll. AA har dock betalat fordringsägare som inte sökt verkställighet framför fordringsägare som har sökt verkställighet. AA har således använt det som förbehållits honom till att betala oprioriterade fordringsägare. AA hade förvisso inte nåtts av informationen att bankmedlen hade utmätts, men måste ha varit införstådd med att exekutiva åtgärder skulle kunna komma att vidtas. Han hade bland annat fått förfrågan från KFM en kort tid innan utmätningen skedde och hade även skickat in svar på förfrågan. Det kan då ifrågasättas om det föreligger skäl att rätta utmätningen och låta fordringsägare som har fått förmånsrätt i medlen genom utmätningen få stå tillbaka för att gäldenären behöver ytterligare medel, dvs. indirekt ge andra borgenärer förtur till medlen.

Efter att ha diskuterat vissa uttalanden i den rättsliga doktrinen fortsatte myndigheten:

Frågan om utmätning av bankmedel synes således inte ha blivit föremål för närmare överväganden när det gäller problemet med att förfarandet pågår under en tid och att behållningen då kan komma att ändras. Det är olyckligt när situationer uppstår då det som KFM har förbehållit gäldenären hinner användas till t.ex. betalning av skulder och det då efter utmätning inte finns kvar något eller endast ett litet belopp på kontot. Samtidigt har utmätningssökandena ett berättigat intresse att få betalt. Det synes som att just utmätning av bankmedel skulle behöva övervägas särskilt av lagstiftaren och eventuellt ges särskild reglering.

Sammanfattningsvis anser KFM att utmätningen var rätt då den gjordes och att AA förbehölls ett belopp, utifrån de uppgifter KFM hade kännedom om, som borde ha tillgodosett hans behov av medel för sitt underhåll. Även beslutet att inte rätta utmätningen anser KFM vara rätt med hänsyn till att AA hade tillförsäkrats ett belopp som bort ha tillgodosett hans behov av medel för sitt underhåll, men använt dem för betalning av andra skulder. Att AA just då han betalade skulderna inte hade kännedom om utmätningens beslut är olyckligt men han kan inte ha varit okunnig om att det fanns mål för verkställighet hos KFM och att utmätning för dessa mål skulle kunna komma att aktualiseras.

Rättslig reglering

Allmänt om utmätning och gäldenärens beneficium

Enligt 4 kap. 2 § utsökningsbalken (UB) får Kronofogdemyndigheten genom utmätning ta i anspråk sådan egendom som inte är undantagen på grund av bestämmelse i balken eller på grund av särskild föreskrift. Bestämmelser om sådana undantag finns i balkens femte kapitel.

Vid utmätning av en gäldenärs banktillgodohavande har Kronofogdemyndigheten att beakta bl.a. vad som föreskrivs i 5 kap. 1 § 7 och 2 § UB. Av dessa bestämmelser framgår, något förenklat, att Kronofogdemyndigheten vid utmätningen måste förbehålla gäldenären tillräckliga medel för att klara dennes och familjens underhåll fram till dess att inkomst som täcker behovet är att vänta.

Rättelse av beslut om utmätning

I 4 kap. UB finns bestämmelser om s.k. självrättelse. Sådan rättelse kan ske efter påpekande av part eller tredje man, men Kronofogdemyndigheten är även skyldig att självmant pröva frågan om rättelse eller ändring av ett beslut, när anledning föreligger till en sådan åtgärd, se 3 kap. 17 § utsökningsförordningen.

Av 4 kap. 34 § UB framgår att Kronofogdemyndigheten, om den av annat skäl än som anges i 33 § finner att viss egendom inte borde ha utmätts, ska vidta rättelse. Sådan rättelse får emellertid inte vidtas senare än två veckor efter utmätningens beslut. Rättelse enligt den här bestämmelsen kan enligt lagens förarbeten ske bl.a. i fall då hinder rätteligen hade förelegat mot verkställighet, då utmätt egendom hade bort ingå i gäldenärens beneficium, utmätning skett i strid mot annan föreskrift som hindrar utmätning eller då utmätningens ordningen har åsidosatts. Om egendomen över huvud taget inte hade bort utmätas, ska rättelsen gå ut på att utmätningen hävs (prop. 1980/81:8 s. 163 och 491).

Bedömning

Utmättningsbeslutet byggde på förutsättningen att det på kontot fanns medel som täckte vad gäldenären behövde för sitt omedelbara uppehälle. Det är tveksamt om denna förutsättning var uppfylld då utmättningsbeslutet fattades. Den förelåg i vart fall inte när utmätningen skulle verkställas, eftersom gäldenären, som inte kände till att utmätning skulle ske, genom sin gode man hade gjort uttag på kontot.

Utmätningen borde då inte ha fullföljts, eftersom detta innebar att egendom som enligt beslutet inte skulle utmätas togs i anspråk. När utmätningen trots det verkställdes skulle, sedan saken uppmärksammats, rättelseåtgärder ha vidtagits. En korrigerande skedde nu först efter att beslutet överklagats till domstol, och där ändrats. Handläggningen förtjänar kritik. Om så inte redan skett bör Kronofogdemyndigheten ändra sina rutiner så att det inträffade inte upprepas.